

בנ"י כבר עשו תשובה

והמשך לשיעור בענין לקבל פני משיח ה'

בקשר למדובר בשיחת דש"פ תנש"א אות ו' על פס"ד הרבנים שבנ"י כבר עשו תשובה – ובהקדמת ההבהרה במבואר בשיעור הקודם (לקבל פני משיח ה'¹) שחושך הלילה ישאר במצבו ורק יחס האדם ישתנה:

א. הבהרה – לשיעור הקודם:

הכלל הוא כמבואר בשיעור הקודם (לקבל פני משיח ה'), שישראל והקב"ה הם ב' שותפים שווים, ובכל שותף יש את כל המעלות שיש בשני, רק שישראל הם המקבל והקב"ה הוא המשפיע (ולמעשה ידיך – דישראל – תכסוף, ולכן בנ"י שותפים אתו).

שלפ"ז, החילוק שבין גלות לגאולה ובין מלמעלמ"ט אל מלמטלמ"ע הוא רק כמה נרגש אצל יהודי בגלוי את מציאותו כשותף.

ברם כ"ז כפי שמגדירים הקב"ה בתואר מסוים (שותף). אבל למעלה מזה הוא העצם שאינו בבחי' מציאות נמצא כלל וא"א לתארו (בחי' ישראל וקוב"ה כולא חד), והעצם מתבטא בעובדות (שאינם צריכים הסברה כי מובנים הם מעצמם, והוא כידוע גם להבן חמש שכל העובדות מתנהלות ע"י הקב"ה) ומתגלה בענין דחיבור ההופכים.

ועפ"ז, זה שחושך הלילה יאיר יהי' ע"י פעולה של ישראל בבחי' שותף כנ"ל, ברם מתוך הכרה במציאותו דהקב"ה בבחי' מציאות בלתי נמצא שממנו הוא האפשרות להם להיות בבחי' שותף.

ב. ברם בעצם הענין דלילה כיום יאיר, יש להביא דוגמא מענין התשובה, שפסקו הרבנים (כנ"ל) ע"פ הוראת הרבי שבנ"י כבר עשו תשובה.

שלכאורה אי"מ בזה, הרי ידע אינש בנפשי' שהוא לאו דוקא כדבעי².

ג. וי"ל בזה בהקדים המבואר בס' דברות משה³ שאם מתרים היום (בזמן הגלות) למישהו על חיוב עונש בי"ד, והמקדש ייבנה, לא יהי' חייב עונש בי"ד, כי ההוא לא ידע להתחשב עם ההתראה מאחר שלא ידע שייבנה המקדש.

וכך מבאר הרבי⁴ שבימינו אין חיוב חטאת, כי אין התחשבות עם חומר החטא (בזדון וממילא גם לא בחיוב החטאת).

ד. ברם, אף שניצל בזה מחיוב העונש וחיוב החטאת, הרי מאידך מובן בזה את שפלות מצבו של האדם, שא"א לחייבו על מעשיו. דהיינו, שאינו נחשב כבר-דעת להיות אחראי על מעשיו.

ע"ז בא אדה"ז והוסיף וביאר, שהעברה על חטא הוא שטות.

דהיינו, אף שאין לחייב האדם על החטא בחיוב חטאת וכיו"ב, אעפ"כ לא כדאי (עד למס"נ כו') לעשות החטא, כי עי"ז מתנתקים מאלקות ח"ו, וממילא ההעברה על חטא הוא שטות ממש.

¹ עי' שיחת ש"פ וישלח תנש"א אות ה', מועתק בשיעור הקודם בסופו.

² ועי' שיחת ש"פ נח תשנ"ב. והמבואר להלן הוא התאמת הדברים עם ההלכה ע"פ פס"ד הרבנים.

³ גיטין פ"ב הע' כ"ה.

⁴ לקר"ש ח"ח ע' 416 הע' 50, ושיחת ר' תשרי תשמ"א.

ע"ז באה הרבי והוסיף עוד, שענין החטא הוא בסיבת הגלות. אשר ענין הגלות הוא גרוע יותר משטות, כי גלות הוא חלום שחלום הוא דמיון שגרוע יותר משטות.

דהיינו, שבימינו ע"י קיום התומ"צ כדבעי אפשר להביא הגאולה בפשטות, וממילא זה שעוברים על חטא ח"ו ולא מקיימים תומ"צ כדבעי, הוא רק משום שחיים בדמיונות ומכחישים בעובדות הפשוטות שאפשר להביא הגאולה.

אשר מובן בזה – שאף שא"א לחייב האדם על חטאו (כי לא רק שחסר אצלו מודעות בחומר ענין החטא אלא הוא עוד חי בדמיונות), אבל מאידך ההפסד בזה הוא פי כמה, כי הוא מונע מעצמו את הבאת הגאולה.

ה. והנה במצב כזה, שהאדם (לא רק שאינו אחראי על מעשיו להתחייב על חטאו אלא שעוד חי בדמיונות עד שמונע מעצמו הבאת הגאולה, והוא אעפ"כ) מקיים תומ"צ (כל אחד לפי"ע), הרי"ז תשובה שאין למעלה ממנו⁵ – בזה שגם במצב שא"א לחייבו על מעשיו, הרי הוא – לפי מדת ידיעתו עכ"פ – מקיים תומ"צ⁶.

ו. היוצא מכ"ז הוא שכל ענין החטא כאן הוא בבחי' נורא עלילה על בני אדם, דהיינו שהקב"ה הכניס את היהודי במצב כזה שהוא חי בדמיון הגלות (כי מובן ופשוט שאדם עם שכל בריא, לעולם לא הי' מכניס עצמו למצב של דמיונות).

אעפ"כ, כמאן דעביד לא אמרינן ובזה שיהודי אינו מקיים תומ"צ כדבעי, הוא מפסיד מעצמו את הגאולה.

לפ"ז, ע"פ מה שנתבאר בשיעור הקודם (לקבל פני משיח ה) – אשר לכאורה אי"מ, אפי' אם יהודי מגיע להכרה שביכולתו להביא הגאולה, מדוע מוחלט הוא שירצה כ"כ את הגאולה, הרי יתכן שידוע שיש לו הרבה לתקן במעשיו כו' וא"כ התגלות הגאולה עוד יגרום לו בושות כו'.

ונתבאר בזה, כי הגאולה תהי' אצל כל יהודי **יצירה וחדוש משלו** ושרק הוא יביא את **ענין המיוחד שלו** בגאולה, ואדרבה, הוא ישתף כל אחד אחר **בחדוש המיוחד שלו** בגאולה.

ממילא לא יהי' לו ממה להתבייש, כי הוא זה שיביא – בהתאם למעשיו הקודמים שבזמן הגלות – את החדוש המיוחד שלו בגאולה.

הרי שכל אחד, לפי אופן חלום הגלות שלו, כך הוא יעצב את היצירה המיוחדת שלו בהבאת הגאולה,

⁵ בדברי הרבי בשיחת ש"פ ויחי שם (ובכ"מ) נאמר, שאין לך אדם שלא אהרר בתשובה כו', והיינו, שההרהור כולל בעצמו את שלימות ענין התשובה (וכדברי הגמ' שמביא, שמא אהרר בתשובה). ונתבאר הדברים במק"א, ואכ"מ.

⁶ והרבנים פסקו כך להלכה, כי היום, מצב המבואר בפנים שא"א לחייב יהודי על מעשיו, גלוי הוא **במציאות העולם**.

ולהעיר מהמבואר בדברי הרבי בכ"מ על מצב בני"י בימינו שהוא בגדר **דפקו"נ**, אשר זאת אומרת שבני"י בימינו הם בגדר **דאנוסים**. ועי' שיחת ש"פ ויגש תנש"א אות י"ב ושיחת ש"פ בראשית תנש"א אות ו' (סה"ש ע' 95) המובאים בשיעור א' בענין ד"ויכוף"

ובד"ה רני ושמחי, ש"פ בהעלותך תשכ"ז (מלוקט ד') אות ה':

. . כמבואר במק"א, דבזמן הגלות, ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא, ההעלמות וההסתרים הם גדולים במאד, וישנם העלמות והסתרים שהאדם מצד עצמו (גם ע"י הקבלת עול שלו שמקבל ברצונו), כיון שהוא מוגבל, אין ביכולתו להתגבר עליהם, וזה שישאל מתגברים גם על העלמות והסתרים אלה הוא לפי שהביטול דקבלת עול שלהם הוא (לא מצד המציאות שלהם אלא) מצד האלקות, מפני שהקב"ה בחר בהם להיות לו **לעבדים**, ולגבי האלקות אין הגבלות.

ועפ"ז מבואר בהע' 32 שם:

להעיר מתורת הבעש"ט (כתר שם טוב – הוצאת קה"ת – סי' מ"ז, וז"ד), דהטעם שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית (שבת פח, א), אף שאמרו מעצמם נעשה ונשמע (כקושיית התוס' ד"ה כפה שם) הוא "ללמד שגם כשאנו חושק בתורה ועבודת ה', מ"מ אינו בן חורין ליבטל, רק יעשה על כרחו וידמה כמו שכופין אותו לעשות בע"כ" – דלכאורה, אמירתם נעשה ונשמע היא התחייבות על כל הזמנים, ומהי הקס"ד דע"י שאח"כ (לאחרי ההתחייבות) "אינו חושק" יהי' בן חורין ליבטל?

וי"ל הביאור בזה, דההתחייבות דנעשה ונשמע, כיון שהיא מצד האדם שהוא מוגבל, אפשר לפעמים לא יוכל להתגבר על זה ש"אינו חושק בתורה", ובמילא הוא "בן חורין ליבטל" **דאונס רחמנא פטרי'** (ב"ק כח, ב); ועי' **שהקב"ה** כפה עליהם הר כגיגית – ניתן הכח לכ"א מישראל לעשות בעל כרחו, גם כשאנו חושק.

א"כ זה שהם כן מקיימים תומ"צ, הוא תשובה שלמעלה מכל ההגבלות.

ולהעיר, שגם במצב דאונס אפשר לבחור נגד כוח המאנס, כמ"ש ברמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה ומובא בד"ה אמר ר' אושעיא י"ט כסליו תשל"ט (מלוקט ד') הע' 5 (מצוטט בשיעור א' דויכוף שם).

א"כ כל ענין החטא (מחלום הגלות) רק ישרת את הגאולה, שיהי' לכל אחד היצירה הפרטית שלו בהבאת הגאולה⁷ (ומובן שבדרך ממילא בודאי שלא יחטאו לעולם).

ז. הרי יוצא שגם בימיה"מ יזכירו יצי"מ, דהיינו שיהי' זוכרים את כל המעשים של הגלות, אבל המעשים של הגלות יהיו בבחי' טפל לבד, דהיינו רק לשרת ולעצב את מצב הגאולה דימיה"מ.

וכך גם במציאות החושך של הלילה, שבימיה"מ ישאר אותו החושך כמו היום, אלא שיהי' בבחי' טפל, דהיינו **שישרת** את "הכיום יאיר" של אז, דהיינו, שבני אדם יראו את החידוש שלהם בחושך שעשו ממנו שיהי' כיום יאיר.

ח. ואם כך הם הדברים, שימיה"מ הם אותו מצב כמו היום וכל החידוש יהי' רק ע"י פעולת האדם, א"כ יש להתחיל כבר להפעיל את החידוש של משיח היום.

⁷ דהיינו, שכל יהודי יגיע להכרה בענין נורא עלילה על בני אדם, איך שכל מציאות החטא שלו **מעיקרא** הי' רק כדי שיגיע הוא להכרה המיוחדת שלו בענין הגאולה.

ע"י המצוין בזה במילואים.

מילואים להע' 7

ע' שיחת ש"פ וישלח תנש"א אות ב'

רש"י בפירושו (בר"פ וישב): "אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה שלא היו ספונים וחשובים לפרש היאך נתיישבו וסדר מלחמותיהם כו' פירש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה כל גלגולי סבתם לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם כו', משל למרגליות שנפלה בין החול אדם ממשמש בחול וכוברו בכברה עד שמוצא את המרגליות, הוא משליך את הצרורות מידו ונוטל את המרגליות".

וזהו הטעם¹ מדוע התורה מספרת בכלל אודות "ישובי עשו ותולדותיו", ומפסיקה בזה את הסיפור על יעקב, ורק אח"כ התורה ממשיכה ב"ישובי יעקב ותולדותיו" ("וישב יעקב גו'"), שזה כולל "עד סוף כל התורה" — בכדי לבטא את המעלה של יעקב ותולדותיו (ה'מרגליות"), שמתגלה לאחרי שמספרים (בדרך קצרה) על ישובי עשו ותולדותיו, שלכתחילה הם מעורבים ב"חול", ו"כוברו בכברה עד שמוצא את המרגליות".

וצריך להבין: מצד גודל הדיוק בתורה — מסתבר לומר, שהסיפור בתורה על "ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה" הוא לא רק דבר צדדי וטפל בכדי לבטא את החשיבות לפני המקום של "ישובי יעקב ותולדותם" (שכתובים "בדרך ארוכה"), אלא — שעצם הענין של "ישובי עשו ותולדותיו" (ושזה כתוב "בדרך קצרה", ע"ד "צרורות" בערך ל"מרגליות") נוגע לעצם המעלה ושלימות של "ישובי יעקב ותולדותיו".

ח. . . ויש לומר הביאור הזה, בהקדים הדיוק במה שכתוב בתורה שבנ"י הם "המעט מכל העמים" (ומה ש"חשק ה' בכס ויבחר בכס" ה"ז לא מורכב מכל העמים" אלא "מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבועה גו'"): בקדושה הכמות קשורה עם איכות. ועד"ז כאשר מדובר בנוגע לנבאים של הקב"ה [שבראיתם דוקא בכח העצמות] — הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש", ובפרט שההתהוות היא בכל רגע ורגע מחדש", הרי הכמות שלהם קשורה במיוחד עם איכות (החיות אלקית שמהוה, מחי' ומקיימת אותם). ועפ"ז מובן שמה שאוה"ע הם בכמות יותר בהרבה מבנ"י ("המעט מכל העמים" ה"ז גם קשור עם (מעלה ב) איכות כביכול (עכ"פ בפרט אחד)

ואולי יש לומר, שזהו ע"ד וכדוגמת המעלה (איכות) שישנה התשובה על עבירות, אפילו לגבי "עיקר התשובה", תשובה שאינה בהכרח על עבירות, אלא "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"

— דהגם שתשובה אינה טענות העולם שהיא על עבירות דוקא, אלא עיקר התשובה היא בבחי' "והרוח תשוב אל האלקים גו'" — אעפ"כ [נוסף לכך שאין שוללים שתשובה היא גם על עבירות, הרי אדרבה]: מזה גופא שישנה קס"ד בדברי חכמים (כדעת העולם) שעיקר התשובה היא על עבירות, וקס"ד בתורה היא תורה [ע"ד הנ"ל בנוגע לשבועת משה], מובן, שבפרט אחד ("בעולם" של הקס"ד) ישנו טעם לומר שתשובה היא בעיקר על עבירות, בגלל המעלה שישנה מה —

ע"ז פועלים בהתחתון תחתון ביותר (עבירות), עלידי תשובה מבטלים אותם ומהפכים זדונות לזכויות, ע"ז שמעלים את הניצוצות הכי עליונות שנמצאים דוקא כזדונות כידוע (ע"ד האורות מרובים דתהו). אשד בענין זה יש מעלה לגבי התשובה בבחי' והרוח תשוב אל האלקים (בעולם התיקון, שלמטה מתהו).

אעפ"כ המסקנא היא שעיקר התשובה ענינה השבת הנפש לשרשה ומקורה¹, כיון שבזה מתבטאת שלימות התשובה — להתקשר עם הקב"ה (שלמעלה מתהו ותיקון), וי"ל שזה נותן גם הכח לעשיית תשובה על עבירות, עד — שגם התשובה על עבירות תביא ל"והרוח תשוב אל האלקים".

ועד"ז יש לומר בנוגע לאוה"ע: המעלה (איכות) שישנה בבירור האומות (ובהעבודה) היא — הבירור דהחלק הכי תחתון, שנפל בשבירת הכלים דתהו (ע"ד תשובה על עבירות). ובפרט זה יש להם מעלה לגבי בני"י [ועמך כולם צדיקים], כפי שעומדים בעולם התיקון, ע"ד המעלה דתשובה על עבירות (כטעות העולם) על תשובה אמיתית (של בני"י — "שובה ישראל עד הוי' אלקיך"); אבל שלימות העבודה היא דוקא על ידי בני"י (שבשרשם ה"ה למעלה מתהו ותיקון), ואף בירור האומות נפעל ע"י בני"י, וגם העבודה דאוה"ע (והכח על זה) ה"ז באמצעות בני"י — כפס"ד הרמב"ם, ש"צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופ את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח".

ויש לומר, שזהו גם שני הענינים בהסיפור בתורה אודות "ישובי עשו ותולדותיו": כיון שזה כתוב בתורה, מובן, דהגם שזה מובא בתור הקדמה להדגיש את חשיבותו של יעקב ("ומשמצאה הוא משליך את הצרורות מידו ונוטל את המרגליות"), יש לזה גם ענין לעצמו — בגלל המעלה שישנה בבירור דאוה"ע (ע"ד הקס"ר בטעות העולם כמעלת תשובה על עבירות); ולפי המסקנא בתורה הסיפור של "ישובי עשו ותולדותיו" מסופר בכדי לבטא את חשיבות יעקב ובניו — בגלל שהעבודה של בני"י היא שלימות העבודה הכוללת כל עניני העבודה (גם דבירור האומות) {הע' 76 מופיע כאן}.

וי"ל שזהו ע"ד החידוש דתשובה שפועלת "למפרע", ומגלה איך שהקס"ד (באופן הפכי) ה"ה באמת זכויות [ובנדרו"ד — ש"משמצאה משליך את הצרורות מידו ונוטל את המרגליות"]; משא"כ התשובה שפועלת רק מכאן ולהבא — שמצד זה נשאר מקום לקס"ד (לפני שעשה תשובה) באופן אחר [ובנדרו"ד — "ישובי עשו ותולדותיו" בתור ענין לעצמו בתורה].

ובהע' # 76 :

והטעם שצ"ל גם הקס"ד לעצמו (ועד"ז הקס"ד של טעות העולם כמעלת התשובה על עבירות) — כי ע"ז נעשה הבירור של התחתון כפי שהוא במקומו, ולא רק כפי שהוא חלק משלימות עבודתו של ישראל. ועצ"ע.

וע' שיחת ש"פ דברים תשמ"ח אות ו':

ידוע הפירוש "משכני אחריך נרוצה", "נרוצה" לשך רבים, שעי"ז שהנפש האלקית פועלת (גם) לנפש הבהמית תהי' אהבת ה' ("ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" — בשני יצריך"), שהאהבה דנפש הבהמית היא באופן ד"מרוצה" — נעשה ע"ז יתרון בהאהבה הנפש האלקית, שגם האהבה שלה היא בדרך מרוצה.

אעפ"כ, ממשיך הפסוק "הביאני המלך חדריו", "הביאני" לשון יחיד — שרק הנפש האלקית "נכנסת" ב"חדריו" של המלך. ואע"פ שבכדי שהנפש האלקית תוכל ליכנס ב"חדריו" הרי זה ע"י שנתוסף בה ה"תרון" ו"מרוצה" הבא ע"י הנפש הבהמית — אבל לאחר שהנפש האלקית כבר קבלה את ה"יתרון", ה"ה מתעלית למדריגה נעלית ביותר, שהנפש הבהמית (לאחרי הבירור) אין לה שייכות כלל — "ישראל ומלכא בלחודוהי", "יהי לך לבדך ואין לזרים אתך".

ובשיחת ש"פ שמות תשנ"ב, אות ה':

יציאת מצרים פועלת **חידוש** בימות המשיח, שישנה גם המעלה דיצי"מ – המעלה ד"אתכפיא סטרא אחרא" . . אבל הזכירה דיצי"מ לע"ל היא רק בדרך "טפל" ("שתהא שעבוד מלכיות עיקר ויציאת מצרים טפל לו"), כי עיקר הגילוי אז הוא מהגאולה השלימה, שלמעלה מכל מדידה והגבלה, אלא שיחד עם זה מזכירין יצי"מ (בדרך טפל), כי המעלה דגאולה השלימה למעלה מכל מדידה והגבלה לגמרי (באופן ד"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", "אתהפכא"), נמשכת במדידה והגבלה ד"כל ימי חיך" במציאות העולם הזה (המעלה דאתכפיא בגאולת מצרים). משא"כ אילו לא היו מזכירים אז יצי"מ, הוה-אמינא שהגאולה נפרדת מ"כל ימי חיך" בעולם הזה.

הרי אף שימוה"מ יהיו למעלה באי"ע מיצי"מ (דהיינו, למעלה גם מהפעולה של יצי"מ על ימוה"מ, וכמ"ש בשיחת ש"פ דברים שלעיל בעליית הנפה"א, שהיא עולה גם למעלה מפעולת הנפה"ב על הנפה"א), אעפ"כ, יזכירו יצי"מ בימוה"מ.

והיינו כמ"ש בשיחה, כי הזכירה ביצי"מ אז, תהי' בדרך טפל. זאת אומרת, שהיא תהי' חלק מהעלי' דימוה"מ **שלמעלה** מפעולה שלה על ימוה"מ.

והיינו, כי אז תתגלה איך שכל ענינה דיצי"מ מלכתחילה ע"פ כוונתו של הקב"ה היתה רק כדי להמשיך את ענינם דימוה"מ במדידה והגבלה של יצי"מ, וממילא בזה תתגלה איך שיצי"מ בעצם אינה מציאות נפרד מימוה"מ אלא רק **חלק** מימוה"מ.